

Píše Tereza Šnellerová

(E*forum, 10. 07. 2018)

Deset let po vydání prvních, nebeletristických svazků uzavírá Triáda edici **Spisů Andreje Stankoviče** dvěma svazky shrnujícími na více než osmi stech stranách (s propojenou, navazující paginací) jeho původní básnickou tvorbu. Zaceluje tak nejen svou řadu, ale i dluh vůči básníkovi, jehož poezie vychází sedmnáct let po jeho smrti více méně v úplnosti poprvé. Spojení „více méně v úplnosti“ je zde na místě především vzhledem k historii vzniku textů, k okolnostmi vynuceným opakovaným cézurám mezi vznikem básní a jejich uveřejněním, a také vzhledem ke Stankovičovu naturelu, jeho radostnému uvádění básní v život: ze samizdatových znění např. přijímal za své některé chyby v prepisech, které jeho veršům dávaly nový smysl, své dokončené texty často rozdával přátelům a některé tak mohou být podnes v oběhu, nedohledány. Jako kritérium pro zachycení výchozího znění básní si editorka Lucie Bartoňová ve spolupráci s Robertem Krumphanzlem zvolila jejich první uveřejnění. Vydání se soustředí na chronologii sbírek – **Knihy básní** poprvé umožňují číst Stankovičovo dílo nespletitě (pořadí sbírek vydaných v devadesátých letech tiskem nekorespondovalo se sledem, v jakém jednotlivé texty vznikaly) – tedy v podobě, v jaké vstupovalo do povědomí a literárního dění, ať už jako samizdat, oficiální publikace či bibliofilie.

První díl básnických knih obsahuje sbírky vydané strojopisně: vedle dvojsbírky z šedesátých let *Noční zvuk pionýrské trubky - Patagonie* (1979) jde o *Osvobozený Babylon (Slovenský Raj)* (1979) a *Variace. Kecybely. Elegie. Nikdycinky* (1984). Druhý díl pak přináší první sbírku vydanou oficiálním tiskem *To by tak hrálo, aby nepřestalo (Dedikace, variace, elegie a torza)* (1995), dále omezeně rozšířenou bibliofilii *Obskurník* (1999) a zejména dosud v celku nevydaný konvolut textů/sbírku *Šarišské haiku* (z něhož byla významná část publikována v květnu 2001 v *Revolver Revue*). Titulní strany všech jmenovaných sbírek jsou v knize nadto opatřeny vročením jejich dokončení, což umožňuje udržet si představu o Stankovičově periodicitě publikování či tempu psaní.

Celek v závěru druhého dílu doplňuje oddíl 125 básní vybraných z pozůstalosti a dalších básní nezařazených do předchozích sbírek či básní z příležitostných samizdatových i exilových periodik a několika vydaných oficiálně. Tento oddíl je charakterizován jako jakýsi dovětek k básnickému odkazu A. S. a jsou do něj pojaty všechny dosud nalezené básně splňující minimální editorskou podmínku – existují ve strojopisném prepisu či je jejich znění jinak upevněno (disketa, počítačový tisk), a předpokládají tedy jistou míru finalizace (rukopisné básně ponechává vydání stranou). Nad výsledným souborem může čtenář váhat. Nestandardnost řešení je nicméně dána povahou Stankovičova díla, které je nejen editorskou, ale i textologickou

výzvou: „Otevřenost básnické výpovědi se vzpírá fixaci do uzavřené, ‚nehybné‘ podoby. S tímto vědomím jsme přistupovali k ediční přípravě, aniž bychom však rezignovali na vydavatelskou odpovědnost, která usiluje o garanci textové spolehlivosti a předkládá textologicky jakžtakž jednotně připravené literární dílo“ (s. 379). Oddíl „básní nezařazených“ má v rámci celku ilustrativní charakter, může se stát pramenem nového vhledu do Stankovičovy poezie, její interpretace. Nalezneme zde například cyklus *Triptych v adventu*, jehož fragment je součástí sbírky *Šarišské haiku*, či jinak provázané básně: například *Tellurické zrcadlo I.* – stejnojmenná báseň s pořadovým číslem III. je součástí sbírky *Variace. Kecybely* (v poznámce k jednotlivým básním posledního oddílu je omylem uvedeno II.).

Tyto dílčí sporné momenty však nezpochybnují mocný a pečlivý ediční počín. Souborné kritické vydání Stankovičovy poezie s rozsáhlým edičním aparátem umožňuje číst celé jeho dílo kompaktně zachytit podstatné motivy jeho poetiky a v různocnění i změny mezi jednotlivými vydáními. Básníkovi se tak s odstupem dostává plně a nové pozornosti. Vedle obsáhlého komentáře přináší vydání i dodatek ke strofickému členění v případech, kdy z úpravy delších básní nelze poznat, zda byl konec stránky i koncem strofy, dále abecední soupis básní a incipitů a medailon autora z pera Michaela Špirita. Poznámky k jednotlivým básním navíc zohledňují Stankovičův způsob zacházení s vlastní tvorbou a nápady, odkazují na užití téhož názvu pro dvě různé básně, přesun jednotlivých veršů či další variace. V zachycení tohoto charakteristického básnického postupu, provázaného navíc s bytostnou aluzivností, by však mohla být edice dovedena ještě dál – napomoci tomu mohly jmenný rejstřík či stručné vysvětlivky, jaké lze nalézt u nedávných nových vydání Stankovičovi poetikou blízkých autorů, jako jsou Jiří Kolář (*Prometheova játra/Trilogie*, eds. Jakub Říha a Petr Šrámek) či Ivan Martin Jirous (*Magorova summa III.*, ed. Martin Machovec).

Graficky se *Knihy básní* liší od předchozích nebeletristických svazků sebraného díla (2008 – *Josef Florian a Stará říše a Co dělat, když Kolja vítězí*); sjednocující typografie Viktora Karlíka a šedý plátěný, samizdat evokující přebal odkazují zpět k prostředí, z něhož Stankovič vyšel, a zároveň svou prostotou vkusně směřují pozornost k textu.

Přítomná edice dokazuje, že Stankovičovo dílo není jen dobovým dokumentem, ale poezií existenciální životní hry. Svěhlavá, někdy až sžíravá ironie se v ní mísí s hlubokou elegičností. V jiskřivých kontrastech komponovaných obrazů, literárních aluzí a zvoleného jazyka, v užití hříček z ústní lidové slovesnosti a v borcení očekávání něčeho důvěrně známého, které je touto básnickou řečí vyvoláváno, vyrůstá svébytná autorova poetika. Ta se postupem času v odstínech proměnila (graficky se rozměňuje stavba básně, přibývá kratších forem, do popředí se dostává lyrický subjekt v první osobě), její sevřenost a nepokojné poselství však trvají.

Andrej Stankovič: *Knihy básní 1, 2*. Praha: Triáda, 2017, 878 s.